

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 106 74 Αθήνα. Τηλ: 210-7233221-2, 210-7233216,

Fax: 210 7233217. E-mail: info@nchr.gr

Οι συνθήκες κράτησης στην Ελλάδα το 2002*

Εισαγωγή

Το θέμα των συνθηκών κράτησης στην Ελλάδα περιλαμβάνεται εξ' αρχής στις προτεραιότητες της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ). Το 2001 η Εθνική Επιτροπή δημοσίευσε την πρώτη έκθεσή της για το ζήτημα αυτό,¹ στηριζόμενη κυρίως στα πορίσματα της *Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων* (εφεξής ΕΠΒ)² μετά την επίσκεψή της του έτους 1999 (*ad hoc* επίσκεψη).

Το 2001, όμως, επισκέφθηκε εκ νέου τη χώρα η ΕΠΒ (τακτική επίσκεψη) και, μάλιστα, ζήτησε να συναντηθεί και τελικά συναντήθηκε με το προεδρείο της ΕΕΔΑ.³

Τα πορίσματα της τελευταίας αυτής επίσκεψης της ΕΠΒ (23.9.2001–5.10.2001) δημοσιεύτηκαν στις 20 Νοεμβρίου 2002.⁴ Την ίδια ημέρα δημοσιεύτηκε και η απάντηση των ελληνικών αρχών.⁵

Η Εισήγηση που ακολουθεί περιλαμβάνει τα ακόλουθα κεφάλαια: (Α) τις παρατηρήσεις της ΕΠΒ για το 2001, (Β) τις παρατηρήσεις της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων των Ηνωμένων Εθνών (εφεξής ΕκΒ), (Γ) τις

* Εισηγητές: Α. Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου και Γ. Κτιστάκης.

1 Ετήσια Έκθεση ΕΕΔΑ 2001, σελ. 143-156.

2 Η ΕΠΒ είναι όργανο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (εφεξής Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων) η οποία υιοθετήθηκε το 1987 από τα Κράτη-Μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 1949/1991 (ΦΕΚ Α' 83). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων έχει επισκεφτεί συνολικά πέντε φορές την Ελλάδα: το 1993, το 1996, το 1997, το 1999 και το 2001. Οι επισκέψεις το 1996 και το 1999 ήταν *ad hoc* επισκέψεις, εκτός του προγραμματισμού της ΕΠΒ.

3 Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στις 26.9.2001. Βλ. αναλυτικά Ετήσια Έκθεση ΕΕΔΑ 2001, σελ. 58.

4 CPT/Inf (2002) 31, εφεξής Έκθεση ΕΠΒ 2001.

5 CPT/Inf (2002) 32.

παρατηρήσεις του Αρμοστή του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για τις συνθήκες κράτησης κατά την επίσκεψή του στην Ελλάδα το 2002, (Δ) τις απαντήσεις των ελληνικών αρμοδίων αρχών και (Ε) τις προτάσεις της ΕΕΔΑ προς τις αρμόδιες ελληνικές Αρχές.

Α. Παρατηρήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων (ΕΠΒ)

Σημεία παρατεινόμενης ανησυχίας

1. Το 1993 η ΕΠΒ πρότεινε την ριζική ανακαίνιση του Κέντρου Μεταγωγών στο Πειραιά ή την μεταφορά του σε άλλες, αρτιότερες, εγκαταστάσεις.⁶ Παρά τις σχετικές διαβεβαιώσεις των ελληνικών αρχών,⁷ το 2001 το Κέντρο παρέμενε στην αρχική του απαράδεκτη κατάσταση.

2. Από το 1993 και επέκεινα η ΕΠΒ προτείνει την άμεση βελτίωση του Κέντρου Μεταγωγών της Αθήνας.⁸ Το 1999 το Κέντρο αποτέλεσε αντικείμενο Άμεσης Παρατήρησης της ΕΠΒ.⁹ Παρά τις επισκευές και ανακατασκευές, ο αριθμός των κρατουμένων ήταν ιδιαίτερα αυξημένος το 2001 και η γενική κατάσταση παρέμεινε χωρίς ουσιαστική βελτίωση.¹⁰

3. Το 1997 η ΕΠΒ προέβη σε Άμεση Παρατήρηση (άρθρο 8 παρ. 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης κατά των βασανιστηρίων) για το Αστυνομικό Τμήμα της Δραπετσώνας. Η κατάσταση δεν φαίνεται να άλλαξε το 1999¹¹ ή/και το 2001.¹²

4. Οι άσχημες συνθήκες κράτησης στα Κέντρα κράτησης αλλοδαπών στην Αθήνα και στον Πειραιά δεν βελτιώθηκαν το 2001 σε σύγκριση με το 1999.¹³

⁶ Έκθεση ΕΠΒ 1993, παρ. 76-77.

⁷ Έγγραφο Υπουργείου Δημόσιας Τάξης της 2ας Ιουνίου 2000 (σελ. 7) προς την ΕΠΒ, CRT/Inf (2001) 19.

⁸ Έκθεση ΕΠΒ 1993, παρ. 73-75.

⁹ Έκθεση ΕΠΒ 1999-II, παρ. 38-39.

¹⁰ Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 30.

¹¹ Έκθεση ΕΠΒ 1999-II, παρ. 20.

¹² Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 25. Η ελληνική κυβέρνηση δεν έκανε καμία αναφορά στην απάντησή της στο Τμήμα της Δραπετσώνας, βλ. κατωτέρω.

¹³ Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 32.

5. Το 1993 οι φυλακές ήταν κατά 171% υπερπλήρεις (6.700 κρατούμενοι σε 3.900 θέσεις).¹⁴ Το 2001 οι φυλακές είναι 170% υπερπλήρεις (8.500 κρατούμενοι σε 5.000 θέσεις).¹⁵ Οι συνθήκες των ελληνικών φυλακών υπολείπονται των ελάχιστων προϋποθέσεων που θέτει η Σύσταση R (99) 22 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

6. Παρά τις συνεχείς επισημάνσεις,¹⁶ τα προγράμματα δραστηριοτήτων στην Αλικαρνασό, στα Χανιά και, κυρίως, στον Κορυδαλλό δεν έχουν ακόμα ουσιαστικά υλοποιηθεί.¹⁷

7. Η ατιμωρησία των υπευθύνων αστυνομικών οργάνων για κακομεταχείριση και η απουσία σχετικών προληπτικών μέτρων συνεχίζεται¹⁸ παρά τις προηγούμενες επισημάνσεις της ΕΠΒ των ετών 1997¹⁹ και 1999.²⁰

8. Παρατηρείται και το 2001 η πλημμελής εισαγγελική και δικαστική έρευνα καταγγελιών για κακομεταχείριση κρατουμένων.²¹

9. Δεν έχουν ακόμα ληφθεί μέτρα ειδικής πρακτικής εκπαίδευσης των αστυνομικών οργάνων σε υψηλού κινδύνου περιπτώσεις, όπως η σύλληψη και η ανάκριση υπόπτων.²²

10. Αν και σημειώθηκε βελτίωση σε σύγκριση με το παρελθόν, οι συνθήκες ιατρικής περίθαλψης στις φυλακές υπολείπονται του ελάχιστου ανεκτού επιπέδου. Οι προσπάθειες των ελληνικών αρχών πρέπει να διπλασιαστούν.²³

11. Όσοι φυλακισμένοι είναι οροθετικοί (φορείς του aids) μεταφέρονται συστηματικά στο νοσοκομείο της φυλακής Κορυδαλλού.²⁴ Αυτή η πρακτική δεν έχει ιατρική εξήγηση αλλά και αναιρεί κάθε

14 Έκθεση ΕΠΒ 1993, παρ. 94.

15 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 56.

16 Έκθεση ΕΠΒ 1994, παρ. 108-109 και 120. Έκθεση 2001, παρ. 16.

17 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 82-83.

18 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 15-16 και 121.

19 Έκθεση ΕΠΒ 1997, παρ. 16-19.

20 Έκθεση ΕΠΒ 1999-II, παρ. 15.

21 Βλ. Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 19, 22 και 122. Πβλ. Έκθεση ΕΠΒ 1999-II, παρ. 14-15.

Έκθεση ΕΠΒ 1997, παρ. 16-19.

22 Έκθεση ΕΠΒ 1994, παρ. 27-28. Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 17.

23 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 85-86.

24 Έκθεση ΕΠΒ 1999-I, παρ. 155-158.

προσπάθεια πρόληψης στις ίδιες τις φυλακές γιατί αποτρέπει τους υπολοίπους να υποβληθούν σε προληπτικά ιατρικά τεστ.²⁵

12. Δεν έχουν μέχρι σήμερα εκδοθεί σαφείς εντολές προς αστυνομικά και άλλα όργανα για την απρόσκοπτη και άμεση πρόσβαση του κρατουμένου σε δικηγόρο, ιδιαίτερα πριν την πρώτη απολογία του κρατουμένου.²⁶

13. Συνεχίζονται οι άτυπες επαναπροωθήσεις οι οποίες συχνά γίνονται κατά τρόπο που να συνιστούν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση (άρθρο 3 ΕΣΔΑ).²⁷

Νέα σημεία ανησυχίας

14. Άμεση Παρατήρηση από την ΕΠΒ πραγματοποιήθηκε το 2001 για τα αστυνομικά τμήματα της Κοζάνης και του Ηρακλείου. Η κατάσταση κρίνεται όλως απαράδεκτη και καλείται η Ελλάδα να προβεί σε άμεσες ενέργειες βελτίωσης των συνθηκών κράτησης.²⁸

15. Ζητήματα κακομεταχείρισης ανέκυψαν σε τρία κέντρα κράτησης (Χανίων, Ηγουμενίτσας και λιμενικού τμήματος του Πειραιά) με θύματα κυρίως Αλβανούς υπηκόους.²⁹ Σοβαρά κρούσματα κακομεταχείρισης καταγγέλλθηκαν και για την καινούργια φυλακή στο Μαλανδρίνο.³⁰

16. Σοβαρές ανησυχίες για κρούσματα κακοποίησης των παράνομων μεταναστών, παραβίαση του δικαιώματός τους πρόσβασης σε δικηγόρο και απουσία ιατρικής τους περίθαλψης σε στρατιωτικά κέντρα κράτησης (15^η ταξιαρχία στην Καστοριά και σύνταγμα πεζικού στο Ηράκλειο).³¹

25 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 95.

26 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ.42.

27 Έκθεση ΕΠΒ 1999-ΙΙ, παρ. 46. Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 53.

28 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 8.

29 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 14.

30 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 58-59.

31 Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 15-18.

Σημεία βελτίωσης

1. Μετά από προτάσεις της ΕΠΒ,³² ψηφίστηκε ο Ν. 3090/2002 για την «Σύσταση σώματος επιθεώρησης και ελέγχου των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις».

2. Μετά από προτάσεις και της ΕΠΒ,³³ ψηφίστηκαν οι ρυθμίσεις των άρθρων 44 («Διοικητική απέλαση»), 48 («Χώροι κράτησης αλλοδαπών») και 50 («Παράνομη είσοδος και έξοδος από τη χώρα») του Ν. 2910/2001 περί αλλοδαπών που συνιστούν σοβαρές μεταβολές. Κυριότερη δε θετική μεταβολή αποτελεί το χρονικό όριο των τριών μηνών για την κράτηση των υπό διοικητική απέλαση αλλοδαπών.³⁴ Πάντως η πρόταση της ΕΕΔΑ να προστεθεί ρητή διάταξη στη ελληνική νομοθεσία που θα προβλέπει ότι οι αιτήσεις ασύλου προσώπων υπό κράτηση θα εξετάζονται κατά προτεραιότητα από τη διοίκηση δεν ακολουθήθηκε.

3. Συνιστά σημαντική βελτίωση η θέση σε ισχύ του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα με πολλές προστατευτικές των φυλακισμένων διατάξεις.³⁵

4. Βρίσκεται σε εξέλιξη το πρόγραμμα κατασκευής φυλακών. Η φυλακή στο Μαλανδρίνο λειτουργήσε ενώ αναμένεται η λειτουργία του Κέντρου απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων στον Ελαιώνα Θήβας.³⁶

5. Οι συνθήκες στο Κέντρο κράτησης αλλοδαπών γυναικών (γυναικών) στην Αμυγδαλέζα είναι ικανοποιητικές.³⁷

6. Υπάρχει βελτίωση στις εγκαταστάσεις των ανδρικών φυλακών στον Κορυδαλλό.³⁸

³² Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 22.

³³ Βλ. αναλυτικά Ετήσια Έκθεση της ΕΕΔΑ 2001, σελ. 148-151.

³⁴ Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 10.

³⁵ Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 55.

³⁶ Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 55.

³⁷ Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 32.

³⁸ Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 55.

Σημείο άρνησης συνεργασίας των ελληνικών αρχών

1. Η ΕΠΒ επισημαίνει την απόκρυψη από αυτήν της ύπαρξης προσωρινών χώρων κράτησης αλλοδαπών της ΕΛΑΣ (κάμπινγκ στο Δρέπανο), του Λιμενικού, ακόμα και τελωνιακών αρχών, κατά παράβαση του άρθρου 8 παρ. 2 (β) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την πρόληψη των βασανιστηρίων.³⁹

Β. Παρατηρήσεις της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων των Ηνωμένων Εθνών (ΕκΒ)

Η ΕκΒ είναι το όργανο ελέγχου των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει τα συμβαλλόμενα Κράτη στην Διεθνή Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Ηνωμένων Εθνών το 1984, τέθηκε σε ισχύ το 1987 και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 1782/1988. Εντελώς πρόσφατα υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση το πρόσθετο προαιρετικό πρωτόκολλο στην ανωτέρω Σύμβαση, που προβλέπει τη σύσταση Υποεπιτροπής η οποία θα διεξάγει επιτόπιους τακτικούς ελέγχους στους χώρους κράτησης.⁴⁰ Το έργο της Υποεπιτροπής θα υποστηρίζεται από τα εθνικά όργανα ελέγχου.⁴¹

Μέχρι σήμερα η Ελλάδα έχει υποβάλει τέσσερις συνολικά εκθέσεις προς την ΕκΒ σε εφαρμογή της σχετικής συμβατικής υποχρέωσής της: το 1990, το 1993, το 1999 και το 2002. Οι παρατηρήσεις της ΕκΒ, που ακολουθούν, αφορούν την ελληνική έκθεση του 1999 η οποία, παρά τις σοβαρές ελλείψεις της, εξετάστηκε τελικά από την ΕκΒ.⁴² Η αντίστοιχη του 2002 δεν έχει ακόμα εξεταστεί από την ΕκΒ.

³⁹ Έκθεση ΕΠΒ 2001, παρ. 7.

⁴⁰ Ψήφισμα A/RES/57/99 της Γενικής Συνέλευσης.

⁴¹ Για την Ελλάδα υποθέτει κανείς ότι τέτοιο όργανο θα αποτελέσει το νεοϊδρυθέν Σώμα επιθεώρησης και ελέγχου των καταστημάτων κράτησης (Ν. 3090/2002).

⁴² A/56/44, 8.5.2001, παρ. 83-88, ιδίως παρ. 85.

Σημεία ανησυχίας

1. Αδικαιολόγητη και υπερβολική χρήση βίας μερικές φορές από τα αστυνομικά όργανα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ιδιαίτερα έναντι των εθνικών μειονοτήτων και των αλλοδαπών.

2. Οι σκληρές συνθήκες κράτησης των αλλοδαπών γενικά, αλλά ιδιαίτερα των παράνομων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο.

3. Οι υπερπλήρεις φυλακές.

4. Η απουσία ειδικής εκπαίδευσης του ιατρικού και άλλου προσωπικού των φυλακών και των κέντρων κράτησης.

Θετικά σημεία

1. Επαρκές νομικό οπλοστάσιο.

2. Ειδικό σώμα δυνάμεων, υπό τις εντολές εισαγγελικού λειτουργού, για την καταστολή εξεγέρσεων στις φυλακές.

3. Οικονομικές συμβολές της Ελλάδας στο εθελοντικό Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα θύματα βασανιστηρίων.

Γ. Παρατηρήσεις του Αρμοστή του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Ο Αρμόστης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου επισκέφτηκε την Ελλάδα μεταξύ 2-5 Ιουνίου 2002. Στην Έκθεσή του αναφέρεται και στις συνθήκες κράτησης στη χώρα. Κατά την επίσκεψή του, συναντήθηκε αρχικά με ΜΚΟ, ύστερα σε ειδική συνάντηση με την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (2.6.2002) και στη συνέχεια, μεταξύ άλλων, με τον Πρόεδρο της Βουλής (5.6.2002), τους αρμόδιους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης (4.6.2002), τους Προέδρους του Συμβουλίου της Επικρατείας (3.6.2002) και του Αρείου Πάγου (4.6.2002) και την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης (5.6.2002).

Οι κύριες παρατηρήσεις του είναι οι ακόλουθες:

1. Η υπερπληρότητα των φυλακών (διπλάσιος αριθμός φυλακισμένων τα δέκα τελευταία χρόνια, 44% αλλοδαποί κρατούμενοι) συναντάται και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Ο Αρμοστής, πεπεισμένος για την πρόθεση του Υπουργού Δικαιοσύνης να επιλύσει το ζήτημα, προτείνει διάλογο της κυβέρνησης με την τοπική αυτοδιοίκηση προκειμένου να επιτευχθεί η άμεση κατασκευή των 17 σωφρονιστικών καταστημάτων.⁴³

2. Στις καταγγελίες ΜΚΟ για υπερβολική χρήση βίας των αστυνομικών οργάνων, ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης απάντησε στον Αρμοστή ότι πρόκειται για μεμονωμένες περιπτώσεις. Εντούτοις, ο Αρμοστής καλεί τις ελληνικές αρχές να εντείνουν τις προσπάθειες εκπαίδευσης των αστυνομικών οργάνων και να προγραμματίσουν την σταδιακή ένταξη (σε ποσοστιαία βάση) στο αστυνομικό σώμα ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς κατηγορίες.⁴⁴

3. Ο Αρμοστής ανησυχεί έντονα για την απαράδεκτη κατάσταση των χώρων κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών στην Γενική Διεύθυνση της Αστυνομίας στην Λεωφόρο Αλεξάνδρας. Κατά την αντίληψή του, η επικρατούσα εκεί κατάσταση συνιστούσε εξευτελιστική μεταχείριση. Ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης προέβη σε άμεση αντίδραση διαβεβαιώνοντας τον Αρμοστή ότι το πρόβλημα στην Λεωφόρο Αλεξάνδρας θα διευθετηθεί το ταχύτερο.⁴⁵

Δ. Οι απαντήσεις των αρμόδιων ελληνικών οργάνων στις παρατηρήσεις της ΕΠΒ

Η απάντηση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης (1.9.2002) επισημαίνει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

1. Το άρθρο 8 του ΠΔ 14/2001, περί «Οργάνωσης Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας», με το οποίο προβλέπεται αρμοδιότητα του Τμήματος Προσφύγων-Πολιτικού Ασύλου της Διεύθυνσης Αλλοδαπών του

43 CommDH(2002)5, 17.7.2002, παρ. 6 και 37 (1).

44 CommDH(2002)5, 17.7.2002, παρ. 31.

45 CommDH(2002)5, 17.7.2002, παρ. 33-36.

Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, για το χειρισμό θεμάτων ρατσισμού και ξενοφοβίας, καθώς και καθοδήγησης των περιφερειακών αστυνομικών υπηρεσιών στην αντιμετώπιση αυτών, σε συνεργασία με τις συναρμόδιες Διευθύνσεις του Α.Ε.Α.

2. Με τις υπ' αριθμ. 6014/10/21(Δ.Π.) από 12-7-2001 και 6014/4/21 από 19-6-2002 Διαταγές του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, με θέμα «Συμπεριφορά Αστυνομικών έναντι ελεγχόμενων-συλλαμβανομένων ή κρατουμένων ατόμων – μέτρα για την εξάλειψη του φαινομένου βίας αστυνομικών κατά πολιτών», εκλήθησαν όλοι οι αστυνομικοί και ιδιαίτερα οι Αξιωματικοί να αρθούν στο ύψος της αποστολής τους και μέσα στα πλαίσια των νόμων, των κανονισμών και των υπηρεσιακών διαταγών, να συμβάλλουν ώστε να εκλείψουν περιστατικά παραβίασης των ατομικών δικαιωμάτων πολιτών και κακομεταχείρισης προσώπων που ελέγχονται, συλλαμβάνονται ή κρατούνται στις Αστυνομικές Αρχές.

3. Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας προέβη σε καινοτόμες παρεμβάσεις στα προγράμματα εκπαίδευσης, με ιδιαίτερη βαρύτητα στην περιφρούρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην πληροφόρηση για την κοινότητα των Τοιγγάνων (Σχολή Αξιωματικών, Σχολή Αστυφυλάκων, Σχολή μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης, Σχολή Εθνικής Ασφάλειας).

4. Τους χώρους κράτησης δύνανται απρόσκοπτα να επισκέπτονται ο Συνήγορος του Πολίτη, οι εκπρόσωποι της Υπάτης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες καθώς και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις.

5. Ασκείται συνεχής έλεγχος και δίδονται σαφείς εντολές και οδηγίες για την καθαριότητα, επάρκεια και συντήρηση των χώρων κράτησης. Με τις υπ' αριθμ. 4808/4/76-σογ από 1-12-99, 4808/4/76-σπ/2000, 9100/1-464476 από 29-5-2001 και 6634/1-479206 από 15-9-2001 Διαταγές, δόθηκαν συγκεκριμένες εντολές-οδηγίες στις περιφερειακές υπηρεσίες, με σκοπό την εξάλειψη των δυσμενών καταστάσεων και την δημιουργία των καλύτερων δυνατών συνθηκών υγιεινής και αξιοπρεπούς διαβίωσης των κρατουμένων. Επειδή όμως, παρά τις κατ' επανάληψη Διαταγές, η κατάσταση στους χώρους κράτησης ελάχιστα είχε βελτιωθεί, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 9009/20/847/9-α από 28-1-2002 Διαταγή προς τις περιφερειακές υπηρεσίες,

προκειμένου να περιορισθούν στο ελάχιστο ή να εξαλειφθούν κατά το δυνατόν, οι δυσμενείς καταστάσεις και δημιουργηθούν οι προβλεπόμενες συνθήκες υγιεινής και διαβίωσης των κρατούμενων.

6. Σε συνεργασία με την Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου βρίσκεται σε εξέλιξη πρόγραμμα για την αναβάθμιση της κτιριακής υποδομής της Ελληνικής Αστυνομίας και υπάρχει η ελπίδα ότι με την υλοποίησή του το πρόβλημα των κρατητηρίων θα αντιμετωπισθεί επιτυχώς. Ήδη, έχουν ανεγερθεί κτίρια για τις Αστυνομικές Διευθύνσεις Κιλκίς, Σερρών και εντός του έτους ολοκληρώνονται τα κτίρια της Αστυνομικής Διεύθυνσης Άρτας και Ροδόπης στα οποία προβλέπονται σύγχρονα κρατητήρια. Συγχρόνως βρίσκονται σε εξέλιξη οι διαδικασίες ανέγερσης κτιρίων για την Διεύθυνση Αστυνομίας Πειραιά και τις Αστυνομικές Διευθύνσεις Αχαΐας, Ηρακλείου, Κέρκυρας, Μαγνησίας, Λάρισας, Κοζάνης και Καστοριάς. Εκτός αυτού, στο Στεγαστικό Πρόγραμμα εντάσσονται:

- Η αγορά κτιρίου (9.000 τ.μ.) για την στέγαση των Υπηρεσιών Αλλοδαπών και Μεταγωγών του Λεκανοπεδίου Αττικής, στο οποίο προβλέπεται η δημιουργία κρατητηρίων δυναμικότητας (468) ατόμων. Η κατασκευή του εν λόγω κτιρίου εκτιμάται ότι θα αρχίσει εντός του τρέχοντος έτους.
- Η αγορά κτιρίου της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Θεσσαλονίκης στο οποίο προβλέπεται και η δημιουργία χώρων κράτησης δυναμικότητας (130) ατόμων, το οποίο ανεγείρεται και θα ολοκληρωθεί αρχές του 2004.
- Η κατασκευή Κέντρου Φύλαξης λαθρομεταναστών, σε έκταση (8) στρεμμάτων, στη Μαλακάσα, το οποίο προβλέπεται να παραδοθεί εντός του επομένου έτους, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν από την παραμονή των υπό απέλαση αλλοδαπών που κρατούνται, μέχρι της ολοκλήρωσης της απαιτούμενης διαδικασίας.
- Η αναμόρφωση – δημιουργία χώρων κράτησης (έχουν ήδη αρχίσει οι απαραίτητες εργασίες) στα Αστυνομικά Τμήματα Κυψέλης, Πατησίων, Κολωνού, Γλυφάδας και Εξαρχείων δυναμικότητας 110 ατόμων.

- Η αναμόρφωση – δημιουργία χώρων κράτησης δυναμικότητας (70) ατόμων στα Αστυνομικά Τμήματα Καλλιθέας και Φαλήρου.

7. Κατά αναλογική εφαρμογή του άρθρου 105 του ΚΠΔ που προβλέπει σε ορισμένες περιπτώσεις την στέρηση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου όταν υπάρχει κίνδυνος βλάβης στο έργο της ανάκρισης για την ανακάλυψη της αλήθειας, μπορεί να τεθούν ανάλογοι περιορισμοί και στην άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας με τους οικείους του συγκεκριμένου κρατουμένου.

8. Το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο είναι απαραβίαστο σε κάθε κατηγορούμενο, σύμφωνα με τον ΚΠΔ (άρθρα 96-108). Το ίδιο δικαίωμα έχουν ασφαλώς και οι αλλοδαποί και κατά τη διαδικασία της διοικητικής απέλασής τους, στους οποίους ανακοινώνεται την στιγμή της σύλληψης και προσαγωγής τους στο αστυνομικό κατάστημα.

9. Με την υπ' αριθμ. 9100/1-464476 από 29-5-2001 εγκύκλιο Διαταγή, τονίστηκε στις Περιφερειακές μας Υπηρεσίες, ότι σε περίπτωση σύλληψης αλλοδαπού για απέλαση, θα συντάσσουν υποχρεωτικά όλες εκείνες τις εκθέσεις που καταγράφουν τις ενέργειες των Αστυνομικών και που κατατείνουν στην πραγμάτωση της απέλασης (π.χ. έκθεση συλλήψεως, έρευνας και κατασχέσεως), εφαρμόζοντας ανάλογα τις σχετικές διατάξεις της Ποινικής Δικονομίας, θα ανακοινώνουν στον αλλοδαπό την αιτία κράτησής του, θα του επιδίδουν το πληροφοριακό δελτίο για τους υπό απέλαση κρατουμένους αλλοδαπούς στη γλώσσα του ή σε γλώσσα που κατανοεί και θα συντάσσουν το σχετικό αποδεικτικό. Επιπλέον, την 11-3-2002 και επειδή με τον Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή των αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια κλπ», μεταβλήθηκαν οι ρυθμίσεις που αφορούν στην διοικητική απέλαση και θεσμοθετήθηκε και νομικά (άρθρο 44 παρ. 3) η υποχρέωση πληροφόρησης των υπό απέλαση κρατουμένων αλλοδαπών, με την υπ' αριθμ. 4803/22/14-ριγ Διαταγή της Διεύθυνσης Οργάνωσης – Νομοθεσίας του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, εκτυπώθηκαν νέα πληροφοριακά δελτία, σε 14 γλώσσες και σε ειδικές διαστάσεις και διατάχθηκαν οι υπηρεσίες να τα αναρτήσουν σε εμφανή σημεία, ώστε να είναι ορατά από τους κρατουμένους.

10. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί από τον εκτελούντα την υγειονομική υπηρεσία της ΕΛΑΣ ιατρό, ότι κάποιος κρατούμενος κατά τη διάρκεια της κράτησής του έχει ασθενήσει ή δηλώσει ασθένεια και δεν είναι δυνατή η ιατροφαρμακευτική του περίθαλψη, λαμβάνεται μέριμνα για την άμεση μεταφορά του στο πλησιέστερο νοσηλευτικό ίδρυμα, με φροντίδα και συνοδεία προσωπικού της εκάστοτε Υπηρεσίας, όπου υποβάλλεται σε σχετικές εξετάσεις και αν χρήζει νοσηλείας ή παραμένει φρουρούμενος, διαφορετικά επανεγκλείεται στα κρατητήρια, όπου του χορηγείται η τυχόν φαρμακευτική αγωγή που του συνεστήθη.

11. Μετά από συμφωνία της Ελλάδας και της Τουρκίας και μέχρι νεωτέρας, η διαδικασία επανεισοχής των λαθρομεταναστών κατ' εφαρμογή του Ν. 3030/2002 («Πρωτόκολλο για την εφαρμογή του άρθρου 8 της συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος, ιδιαίτερα της τρομοκρατίας, του οργανωμένου εγκλήματος, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών και της παράνομης μετανάστευσης»), υλοποιείται από την ελληνική πλευρά ως εξής:

Στις περιπτώσεις, όπου εντοπίζονται και συλλαμβάνονται λαθρομετανάστες, προερχόμενοι από την Τουρκία ή βάσιμα εικάζεται ότι προέρχονται από την ως άνω χώρα, οι υπηρεσίες που επιλαμβάνονται, υποβάλλουν άμεση αναφορά προς την Διεύθυνση Αλλοδαπών Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, συλλέγουν τυχόν κατεχόμενα ταξιδιωτικά έγγραφα και λαμβάνουν δηλώσεις των λαθρομεταναστών σχετικά με τον τρόπο παράνομης εισόδου τους στη χώρα. Στη συνέχεια υποβάλλουν αίτημα επανεισοχής και, σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος επανεισοχής από την Τουρκία, οι αλλοδαποί αφήνονται ελεύθεροι και τους επιτρέπεται η προσωρινή παραμονή στη χώρα σύμφωνα με το άρθρο 45 του Ν. 2910/2001.

12. Μετά από δέσμευση του Υπουργού Δημόσιας τάξης προς τον Επίτροπο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα κρατητήρια του 7^{ου} ορόφου της Διεύθυνσης Ασφαλείας Αττικής στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας, θα κλείσουν παντελώς, εντός του Δεκεμβρίου του τρέχοντος έτους (2002).

13. Από 12.4./002, έχουν καταργηθεί τα κρατητήρια του υπογείου (18 θέσεων) της Υποδιεύθυνσης Μεταγωγών Αθήνας και λειτουργούν τρία (3) καινούργια κρατητήρια των 28 εν συνόλω θέσεων στον 1^ο όροφο με σύγχρονες προδιαγραφές (φυσικό φωτισμό, εξαερισμό κλπ), τα οποία κατασκευάσθηκαν σύμφωνα με την υπ' αριθ. 8038/23/3 από 24.5.1999 προδιαγραφή του Υ.Δ.Τ. «Ειδικοί χώροι κράτησης» και εξασφαλίθηκε ιδιαίτερος χώρος επικοινωνίας των κρατουμένων με τους συνηγόρους τους.

14. Οι Υπηρεσίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης κινήθηκαν προς την διαδικασία εξεύρεσης νέου κτιρίου, το οποίο έχει ήδη ανεβρεθεί στην οδό Σαλαμίνας 46 στον Πειραιά, έχει επιφάνεια (1.970 τ.μ.) και αφού διαρρυθμιστεί σύμφωνα με τις υποδείξεις των αρμοδίων, σε καταλλήλους χώρους κράτησης δυναμικότητας [(70) ατόμων] κλπ, θα τεθεί σε λειτουργία.

15. Μετά από Άμεση Παρατήρηση από την ΕΠΒ, δόθηκε εντολή στο Τμήμα Τροχαίας Κοζάνης για μη χρησιμοποίηση του κρατητηρίου του, μέχρις εξασφάλισης φωτισμού – εξαερισμού σ' αυτό, ενώ παράλληλα παραγγέλθηκε η χρησιμοποίηση, σε συντρέχουσα περίπτωση, του κρατητηρίου του Τ. Α. Κοζάνης. Στο δε Αστυνομικό Τμήμα Κοζάνης, παραγγέλθηκε η λήψη διαφόρων βελτιωτικών μέτρων, τα οποία υλοποιήθηκαν.

16. Το σοβαρότερο πρόβλημα στη λειτουργία των κρατητηρίων του Αστυνομικού Τμήματος Ηρακλείου προκαλείται από την ιδιομορφία - ιδιαιτερότητα των χώρων (έλλειψη φυσικού φωτισμού – αερισμού, πρόκειται για ημιυπόγειο) και το μεγάλο αριθμό κρατουμένων που παραμένουν σ' αυτά, σχεδόν καθημερινά, αφού τα υπερυψωμένα υπάρχοντα κρεβάτια δεν επαρκούν και τα στρώματα τοποθετούνται στο πάτωμα, με αποτέλεσμα να σχίζονται και να ρυπαίνονται εύκολα. Τούτο επιδεινώνεται από το γεγονός ότι οι κρατούμενοι σιτίζονται στον ίδιο χώρο, λόγω έλλειψης ειδικού χώρου σίτισης. Ως εκ τούτου, οι εκδηλούμενες ενέργειες κατατείνουν στον περιορισμό των επιπτώσεων και τη δημιουργία, κατά το δυνατόν, των καλύτερων συνθηκών υγιεινής και αξιοπρεπούς διαβίωσης των κρατουμένων, καθόσον αντικειμενικά δεν δύναται να θεραπευθούν, προς δε, η σχεδόν σε εβδομαδιαία βάση αναγκαίουσα αντικατάσταση των ειδών

κλινοστρωμνής είναι αδύνατη. Η προαναφερόμενη Υπηρεσία, αμέσως μετά την επίσκεψη της ΕΠΒ και ενόψει των παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν, προέβη στις ακόλουθες ενέργειες:

- στην άμεση αντικατάσταση όλων των ειδών κλινοστρωμνής με καινούργια και καθαρά και σε επαρκή αριθμό, τα οποία, σε τακτά χρονικά διαστήματα και ανεξάρτητα από τη ρυπαρότητά τους ή μη, καθαρίζονται.
- στον εκ νέου υδροχρωματισμό ορισμένων Τμημάτων των τοίχων που είχαν ρυπανθεί, παρόλο που οι εργασίες χρωματισμού των κρατητηρίων είχαν ολοκληρωθεί τον Σεπτέμβριο 2001
- στην άμεση αντικατάσταση των πάσης φύσεως ζημιών και φθορών στις υδραυλικές εγκαταστάσεις, στις αποχετεύσεις, στο σύστημα εξαερισμού κλπ.
- έδωσε ειδικότερες οδηγίες-εντολές στους Αστυνομικούς σκοπούς και διατιθέμενους σε υπηρεσία βαθμοφόρους, για ανελλιπή επιτήρηση του χώρου των κρατητηρίων, ώστε να περιορισθεί κατά το δυνατόν η ρύπανση και φθορές στα είδη κλινοστρωμνής.

Η απάντηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης (1.9.2002) επισημαίνει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

1. Άρχισε να λειτουργεί το Κέντρο απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων στον Ελαιώνα Θήβας στο οποίο θα μεταφερθεί ικανός αριθμός κρατουμένων.

2. Ολοκληρώνεται η κατασκευή νέων φυλακών στα Τρίκαλα (μέχρι Οκτώβριο 2004), Χανιά (μέχρι Δεκέμβριο 2004), Κασαβέτια (μέχρι Δεκέμβριο 2004) και Κασσάνδρα (εντός του 2003).

3. Θα κατασκευαστούν άλλες 6 φυλακές και αναζητούνται χώροι για άλλες 8 φυλακές. Έτος ολοκλήρωσης του προγράμματος είναι το 2008.

4. Εναλλακτικοί τρόποι έκτισης της ποινής εξετάζονται (μερική έκτιση της ποινής κλπ).

5. Η έρευνα που έγινε σχετικά με την καταγγελλόμενη κακομεταχείριση φυλακισμένου στο Μαλανδρίνο, δεν κατέληξε στην

υποβολή καταγγελίας εκ μέρους των κρατουμένων εναντίον του προσωπικού της φυλακής. Κατά συνέπεια, δεν έγινε ανάκριση ούτε ελήφθησαν πειθαρχικά μέτρα.

6. Σύντομα το Υπουργείο Δικαιοσύνης θα προσλάβει ειδικό ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό για τα σωφρονιστικά ιδρύματα. Επίσης, 25 ελληνικές φυλακές διαθέτουν αγροτικά χειρουργεία και υπάρχει τηλεϊατρική σύνδεση μεταξύ του νοσοκομείου κρατουμένων στον Κορυδαλλό και του Γενικού Κρατικού Νικαίας

7. Η μεταφορά των οροθετικών (φορείς του aids) στο νοσοκομείο της φυλακής Κορυδαλλού σκοπεύει στη διασφάλιση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης τους.

8. Οι παρατηρήσεις της ΕΠΒ για την υπερπληρότητα των φυλακών και την εκπαίδευση των σωφρονιστικών υπαλλήλων θα ληφθούν σοβαρά υπόψη.

Η απάντηση του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (3.9.2002) επισημαίνει τα ακόλουθα:

1. Όλο το στρατιωτικό προσωπικό που έρχεται καθ' οιονδήποτε τρόπο σε επαφή με μετανάστες, έχει ενημερωθεί ότι η κακομεταχείριση είναι παράνομη.

2. Δεν έχουν εντοπιστεί περιπτώσεις κακομεταχείρισης μεταναστών από στρατιωτικό προσωπικό.

3. Στο στρατιωτικό προσωπικό που αντιμετωπίζει μετανάστες, έχουν δοθεί ειδικές οδηγίες όσον αφορά τα δικαιώματα των τελευταίων.

4. Οι χώροι στους οποίους κρατούνται προσωρινά μετανάστες, πληρούν όλους τους καταστατικούς όρους και έχουν όλες τις απαιτούμενες εγκαταστάσεις. Δεν έχει αναφερθεί καμία περίπτωση παραμέλησης.

Η απάντηση του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας (2.10.2002) επισημαίνει τα ακόλουθα:

1. Αυτήν τη στιγμή διενεργείται περιεκτική έρευνα για τη μεταχείριση κρατουμένων, η οποία θα οδηγήσει στην υποβολή σύστασης για την επανεξέταση του συνολικού ζητήματος

2. Σημαντικό ρόλο στην επίλυση των ζητημάτων θα παίξουν η βελτίωση των υπάρχουσών εγκαταστάσεων κράτησης και η δημιουργία νέων και η εκπαίδευση του προσωπικού του Λιμενικού Σώματος σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη σχετική νομοθεσία.

3. Στις σπάνιες περιπτώσεις καταγγελιών περί παραβιάσεων των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, γίνονται πάντα εσωτερικές ανακρίσεις, λαμβάνονται πειθαρχικά μέτρα και ξεκινούν ποινικές διαδικασίες εναντίον των εμπλεκόμενων αξιωματικών.

4. Η ελληνοτουρκική συμφωνία για την επανεισοδή των λαθρομεταναστών δεν υλοποιείται λόγω αρνητικής στάσης της Τουρκίας.

Ε. Προτάσεις της ΕΕΔΑ προς τις αρμόδιες ελληνικές Αρχές

Η ΕΕΔΑ, έχοντας λάβει υπόψη τις παρατηρήσεις των αρμόδιων διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων και τις απαντήσεις των ελληνικών αρχών προς τα διεθνή όργανα αλλά και μερικές επιτόπιες έρευνες μελών και ιδίως της Προέδρου, εκφράζει κατ' αρχήν την ιδιαίτερη ανησυχία της για τη γενική κατάσταση των συνθηκών κράτησης προσώπων στην Ελλάδα αλλά και την ικανοποίησή της για όσα θετικά στοιχεία έχουν επισημανθεί ανωτέρω και τονίζει τα εξής:

1. Οι αρμόδιες ελληνικές Αρχές οφείλουν να συμμορφωθούν πλήρως προς τις συστάσεις των αρμόδιων διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων που αφορούν τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης στη χώρα μας. Αλλά και σε αιτήματα αστυνομικών αρχών για συγκεκριμένες βελτιώσεις κρατητηρίων που στη συνέχεια δεν πραγματοποιήθηκαν (π.χ., προσθήκη χώρου σίτισης - τραπεζαρίας- στο μεγαλύτερο κρατητήριο του Ελληνικού για να μην τρώνε οι κρατούμενοι στα ράντζα.

2. Οι αρμόδιες ελληνικές Αρχές οφείλουν να τηρούν πιστά τις προθεσμίες υποβολής των περιοδικών εκθέσεων στο αρμόδιο διεθνές όργανο

(ΕκΒ), σύμφωνα με τη σχετική σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών περί των βασανιστηρίων που έχει επικυρώσει η Ελλάδα.

3. Όσον αφορά στη συνεργασία των αρμόδιων ελληνικών αρχών με την ΕΠΒ και την ΕκΒ είναι αναγκαία η καθιέρωση ενός αποτελεσματικού διυπουργικού συντονισμού ώστε να υπάρχει πλήρης και σαφής παρουσίαση της εικόνας της ελληνικής πραγματικότητας στα όργανα αυτά.

4. Είναι ευχάριστο ότι αρχίζουν και είναι ευκταίο να προχωρήσουν άμεσα οι εργασίες δημιουργίας νέων κτιρίων κράτησης τηρώντας απόλυτα τα σχετικά διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα.

5. Είναι αναγκαίο να υπάρξει ενίσχυση και συνεχής εκπαίδευση ολόκληρου του προσωπικού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και του Υπουργείου Δικαιοσύνης που είναι υπεύθυνο για τη κράτηση προσώπων στην Ελλάδα σε όλους ανεξαιρέτως τους χώρους κράτησης, κρατητήρια και φυλακές καθώς και να χρησιμοποιούνται κατά προτίμηση πρόσωπα ήδη ειδικευμένα.

6. Προτείνεται η άμεση ενεργοποίηση του άρθρου 48 του Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ Α' 91) περί αλλοδαπών σύμφωνα με το οποίο ιδρύονται ειδικοί χώροι κράτησης αλλοδαπών υπό διοικητική απέλαση, που λειτουργούν με ευθύνη της Περιφέρειας και φυλάσσονται από την Ελληνική Αστυνομία.

7. Πρέπει να υπάρξει νέα νομοθετική ρύθμιση έτσι ώστε οι αιτήσεις ασύλου προσώπων υπό κράτηση να εξετάζονται κατά προτεραιότητα από τη Διοίκηση, όπως έχει ήδη προτείνει η ΕΕΔΑ στις παρατηρήσεις της επί του σχεδίου του Ν. 2910/2001 (ΦΕΚ Α' 91).

8. Η ΕΕΔΑ θεωρεί προφανή την ανάγκη κατάστρωσης σχεδίου τακτικής όσο και έκτακτης συνεργασίας των αστυνομικών τμημάτων με το πλησιέστερο στους χώρους κράτησης δημόσιο νοσοκομείο, δεδομένης της σημαντικής απουσίας ιατρικού και παρα-ιατρικού προσωπικού από τους χώρους κράτησης.

9. Η ΕΕΔΑ ζητεί να επιτραπεί ρητά και να ανακοινωθεί στα αρμόδια όργανα όλων των κρατητηρίων και φυλακών διαταγή των αρμόδιων αρχών που να επιτάσσει την ανεμπόδιση είσοδο μελών της σ' αυτά για την εξέταση

της κατάστασης των χώρων των καταστημάτων αυτών και των κρατουμένων όπως προβλέπεται και για το Συνήγορο του Πολίτη⁴⁶ και τις ΜΚΟ από τη Σύσταση του Αρμοστή του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα δικαιώματα του ανθρώπου.⁴⁷

10. Μια ημέρα τουλάχιστον την εβδομάδα να γίνονται δεκτοί από τον επιβλέποντα κάθε κρατητηρίου αρμόδιο Διοικητή του Αστυνομικού Τμήματος οι κρατούμενοι στα κρατητήρια που θέλουν να υποβάλουν αιτήματα, παράπονα κλπ. Η Πρόεδρος διαπίστωσε ότι υφίσταται σωρεία αιτημάτων ευλογοφανών που πρέπει να ακουστούν από τον υπεύθυνο, αλλά δεν υπάρχει δυνατότητα αυτό να πραγματοποιηθεί.

11. Οι προτάσεις της ΕΕΔΑ για την υποδοχή και την πρόσβαση των αιτούντων άσυλο στη διαδικασία ασύλου⁴⁸ να τύχουν άμεσης εφαρμογής. Διαπιστώθηκε η ύπαρξη κρατουμένων ως λαθρομεταναστών που πιθανά είναι πρόσφυγες αλλά δεν έχουν τη δυνατότητα (γνώση νομοθεσίας, γλωσσική επικοινωνία, οικονομικά μέσα αμοιβής δικηγόρου κλπ.) να υποβάλουν τέτοιο αίτημα.

12. Σκόπιμο θεωρούμε να μεταφέρουμε στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών τα εξής παράπονα κρατουμένων προς εξακρίβωση και λήψη σχετικών μέτρων εφόσον είναι βάσιμα:

α) μερικοί δικηγόροι τις παραμονές ή ακριβώς την προτεραία της συμπλήρωσης του τριμήνου κράτησης κάποιου κρατουμένου υποβάλλουν για λογαριασμό του αίτηση να θεωρηθεί πρόσφυγας. Αποτέλεσμα: παραμένει κρατούμενος μέχρι περάτωσης της σχετικής, συχνά όχι σύντομης, διαδικασίας.

β) ζητούνται μεγάλες, σχετικά, δικηγορικές αμοιβές από πάμφτωχους ανθρώπους προκαταβολικά, με συνέχεια, μάλιστα, συχνά πλημμελείς ενέργειες.

46 Συνήγορος του Πολίτη, «Πρόσβαση δικηγόρων σε χώρους κράτησης παρανόμως εισερχομένων στη χώρα αλλοδαπών», αρ. πρωτ. 11895/02/2.1. και 16822/02/2.1.

47 Σύσταση του Αρμοστή του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα δικαιώματα του ανθρώπου (2001) 1 για τα δικαιώματα αλλοδαπών κατά την άφιξή τους σε χώρα μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και την εκτέλεση των αποφάσεων απέλασης, CommDH/Rec (2001)1, Strasbourg, 19.9.2001.

48 ΕΕΔΑ, «Ζητήματα σχετικά με την υποδοχή και την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου» των αιτούντων άσυλο 6.6.2002.

13. Η μεγάλη συρροή κρατουμένων στις φυλακές ιδίως της πρωτεύουσας – αλλά και άλλων μεγάλων πόλεων – και συνεπώς η γενικά κακή λειτουργία τους από κάθε άποψη, οφείλεται και στο γεγονός ότι πολλοί κρατούμενοι επιμένουν να κρατούνται στα σωφρονιστικά καταστήματα της Αθήνας – ή έστω μεγάλης πόλης της γεωγραφικής περιοχής τους – με πρόφαση την επαφή με τις οικογένειές τους. Όχι σπάνια, όμως, η πραγματική αιτία συνίσταται στη συνέχιση της διαχείρισης από τον κρατούμενο κάποιας παράνομης επιχείρησής του, που εξακολουθεί να λειτουργεί εκτός της φυλακής, καθώς και η ευχερέστερη προμήθεια τοξικών ουσιών από συγγενείς και φίλους επισκέπτες.

Πράγματι, από στατιστικό πίνακα κρατουμένων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, προκύπτει ότι τον Ιανουάριο 2003 ο μεγαλύτερος πληθυσμιακός συνωστισμός παρατηρείται στις φυλακές Κορυδαλλού, ουσιαστικά Αθηνών (θέσεις 640, κρατούμενοι 1897), Λάρισας (θέσεις 363, κρατούμενοι 728), Πάτρας (θέσεις 343, κρατούμενοι 706) και Θεσσαλονίκης (θέσεις 370, κρατούμενοι 620).

Αντίθετα, αγροτικές φυλακές, που είχαν επιτύχει στο παρελθόν (Αγιάς, Κασσάνδρας), έχουν αρκετές θέσεις κενές, καθώς και το σωφρονιστικό κατάστημα ανηλικών Κασσαβετίας.

Σε μεγάλο βαθμό παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο στο ΚΑΤΚ Ελαιώνα Θηβών (300 θέσεις – 27 κρατούμενοι) το οποίο είναι αλήθεια ότι λειτουργεί προ μικρού χρόνου. Ωστόσο – επειδή απαιτείται συναίνεση των υποβαλλόμενων σ' αυτό σε θεραπεία απεξάρτησης από ναρκωτικά – η διαπίστωση αυτή δείχνει ότι ιδιαίτερα οι ναρκομανείς προτιμούν, για τους λόγους που αναφέρουμε παραπάνω, τις κακές συνθήκες διαβίωσης του Κορυδαλλού από τις ασυγκρίτως καλύτερες του ΚΑΤΚ Ελαιώνα.

Συνεπώς, ορθά το πρόγραμμα ανέγερσης νέων Καταστημάτων Κρατουμένων (ΚΚ) σκορπίζει αρκετά από αυτά σε διάφορα σημεία της ελληνικής επαρχίας, τα οποία τόσο καλύτερα είναι επλεγμένα, όσο λιγότερο κοντά θα βρίσκονται προς, περισσότερο ή λιγότερο, μεγάλα αστικά κέντρα.

14. Σχετικά με το πρόγραμμα αυτό ανέγερσης ΚΚ που έχει προϋπολογισθεί σε κόστος 131,5 δις δραχμών – κατά πάσα πιθανότητα τελικά πολύ ανώτερο ποσό, όπως συνήθως συμβαίνει – θα παρατηρούσαμε τα εξής.

Μερικά από τα υπάρχοντα ΚΚ είναι βασικά καλά και θα μπορούσαν να βελτιωθούν ή/και διευρυνθούν (π.χ. Κασσαβέτεια, αγροτικές φυλακές, φυλακές Κέρκυρας που έχουν ήδη εν μέρει επισκευασθεί, κ.ά.).

Γνωρίζουμε ότι για μερικές τουλάχιστον από αυτές, ο λόγος αχρήστευσής τους και ανέγερσης νέων (π.χ. Κορυδαλλός, Κέρκυρα) έγκειται στις διαμαρτυρίες των ενοίκων σπιτιών που γειτονεύουν με τα ΚΚ. Ωστόσο, εκτός του ότι οι πολίτες επέλεξαν αυτή τη γειτνίαση, αφού οι φυλακές προϋπήρχαν και μάλιστα από πολλά χρόνια, δεν πρέπει να επικρατήσει η εσφαλμένη αντίληψη ότι αυτή η γειτνίαση είναι βλαβερή και επικίνδυνη για τους πολίτες. Η, άλλοτε δικαιολογημένη, «νοοτροπία Σπιναλόγκας» για τους λεπρούς, δεν έχει θέση για τους φυλακισμένους. Επικίνδυνοι είναι οι ελεύθερα κυκλοφορούντες κακοποιοί, ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα. Αυτοί, άλλωστε, είναι ασυγκρίτως πολυαριθμότεροι, αφού ο «σκοτεινός αριθμός» εγκληματικότητας και αγνώστων δραστών ανέρχεται στα 75-80% της όλης εγκληματικότητας.

15. Το ποσοστό των τοξικομανών φυλακισμένων –ασχέτως αν καταδικάστηκαν για πράξεις σχετικές με ναρκωτικά ή άλλες– διαρκώς αυξάνει. Όσο δύσκολος και αν είναι ο διαχωρισμός τοξικομανών και μη τοξικομανών, πρέπει να εφαρμοσθεί απαρέγκλιτα. Δεν υπάρχει πιο ευάλωτος πληθυσμός από τους φυλακισμένους για να μνηθούν από τους συκρατούμενους στη χρήση ουσιών που τους δημιουργούν –έστω και στιγμιαία- την απατηλή αίσθηση φυγής από τη σκληρή πραγματικότητα. Αν αυτό δεν γίνει, όλοι σχεδόν οι φυλακισμένοι θα φθάσουν να γίνουν τοξικομανείς. Και τα «σωφρονιστικά» καταστήματα μετατρέπονται σε ειδικά κέντρα διάδοσης της τοξικομανίας.

Αθήνα, 12 Δεκεμβρίου 2002